

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

22 De obligatione soluendi Gabellas, seu nectigalia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

V.g. carnes, frumenta, vinum, oleum, sal, & domus, vel habitatio, & alia similia, sunt res ad vitæ usum necessarias; at verò cum quis iter facit, desert secum vestes aliquas, quibus uti solet dum est in ciuitate: vel desert libros sibi necessarios; quia est Aduocatus, vel Doctor iuris, vel Medicus, vel Theologus, vel desert gemmam, vel annulos in digitis, quibus vitæ: huiusmodi res dicuntur esse ad proprios usus muneris, & officij, quod exerceat, licet non sint ad vitæ usum necessarias.

Alicubi igitur sunt consuetudines vel statuta, vt soluantur gabella, vel collectæ ex rebus primi generis, licet non ex rebus secundi generis. Vnde gabella non debetur de annulis, gemmis, aut de vestibus quantumvis pretiosis, quos, aut quas gestat quis in digitis, aut dorso, vt aiunt Bartolus, & Baldus in l. 2. §. cum in vadem ff. ad Legem Rhodiam de iactu, & Alexander in l. finali. §. Diuus. de Publicanis.

Gabella non debetur iure communi ex rebus in portum delatis vt tempestatis, aut metu piratarum in mari discurrerentium. l. fin. §. Si propter necessitatem. ff. de Publicanis, & ibi Diuus, & Doctores communiter, & Bartolus in l. 1. C. de Naufragio, lib. 11.

Item gabella non debetur iure communi de rebus, quas quis desert in ciuitatem ob famis necessitatem. Barto. in l. 1. C. de Naufragio, lib. 11.

Item non debetur gabella ex rebus, in exercitum militum delatis. l. Licitatio. §. Res qua exercitui. ff. de publicanis, & ibi Bart. & Doctores communiter.

Item non debetur iure communi gabella de rebus quæ portantur ad Fiscum. l. Vniuersi. C. de Vectigalibus.

Quæres, An quando statuto solui debet gabella de frumento, quod venditur, vel extrahitur, debeat etiam solui de farina: Diuus in l. Quæstio. §. Illud. ff. de legatis. 3. sentit non debere solui: Sic etiam Albericus in tract. de Statutis, part. 1. quæst. 9. Sed Bart. & Bald. & alij communiter in l. Non dubium. C. de Legi. §. in l. Triticum. ff. De verb. obligat. sentiunt debere solui.

Deinde quæres, An quando statuto gabella solui debet de lapidibus pretiosis, quos extrahit quis, vel inuehit in ciuitatem, solui etiam debeat de margaritis? Respondetur, nõ debere; quia margaritæ non intelliguntur nomine lapidum. Ita Bart. in l. fin. §. Species. ff. De publicanis.

Postremo quæres, An quando statuto solui debet gabella de animalibus; quæ extrahuntur, intelligatur etiam de partibus animalibus, quæ iumento, vel alio animali vehuntur, quales sunt gallinæ, columbæ, passeris, & eius generis alia animalia minoræ: Bertachinus in tract. de gabellis, part. 1. quæstione 2. de Gabellis animalium, respondet non debere solui; quia statutum videtur intelligi de maioribus animalibus.

Primò quæritur, An quando gabella statuto debetur ex quocunque contractu, debetur etiam ex contractu, qui in conscientia est nullus? Respondetur, non debere solui; quia re verà non est contractus. Sic Bertachinus de Gabellis, part. 3. §. 1. quæstio. 15. Tiraquellus lib. De retractu gentilitio. §. 1. Glossa 2. num. 7. Idem etiam aiunt esse dicendum, quando statuto debetur gabella de testamento, vel legato, vel donatione, vel alienatione, vel instrumento publico, intelligitur, quando singula istorum sunt in conscientia valida: secus est, quando sunt inualida.

Si dubites, An quando statuto debetur ex gabella ex contractu, debeat ex distractu, vel dissolutione contractus? Respondet Bertachinus de Gabellis, part. 3. §. 8. quæst. 14. quando sit dissolutio solis verbis, & consensu absque traditione rei, non debetur: quando verò interuenit traditio rei, eò quod contractus antea celebratus fuerat cum traditione rei, tunc debetur: nisi incontinenti facta adhuc traditione rei in primo contractu contrahentes statim ab eo discederent, tunc enim de neutro gabella debetur; quia statim rescinditur contractus, antequam sit perfectus.

Quæres, An quando statuto gabella debetur ex con-

tractu, debeat etiam solui ex testamento, vel legato, vel ex donatione? Respondetur, non debere solui; quia, vt diximus in tractatu de Contractibus in genere, nomine contractus proprie, & strictè sumpti, non intelligitur testamentum, legatum, vel donatio. Quandoquaque verò statuto debetur gabella ex alienatione, debet etiam solui ex donatione; quia per donationem res alienatur.

Deinde quæres, An quando statuto debetur gabella ex quocunque contractu, per quem ius acquiritur, debeat etiam solui ex iuramento, vel promissione facta alteri de re aliqua vendenda ei? Respondetur debere solui; quia per iuramentum, vel promissionem factam Titio, & ab eo acceptatam, acquirit Titius ius ad rem illam petendam.

Secundò quæres, An in statuto de danda gabella ex contractu quocunque, debeat quocunque ex transactione Tiraquellus de retractu gentilitio. §. 2. Glossa 14. numer. 61. ait debere, quando ex transactione res transit ad eum; qui non possidebat ante litem, pretio dato ei, qui possidebat ante litem, quia tunc transactio verè est contractus, & alienatio: quando verò res manet apud eum, qui ante litem possidebat, non debetur gabella; quia tunc transactio non est contractus. Idem ait Bertachinus. tract. de Gabellis, part. 3. §. 8. qu. 8. Alij volunt, transactionem verè esse contractum; quia est vitro, citroque obligatoria. Et probant ex l. Contractus. C. de Fide instrument. & ex l. Transigisse. C. de transactio. & ex l. fin. C. de religiof. Mihi magis probatur, quod non sit contractus proprie, sed latè. Sic Glo. & Baldus in d. l. Contractus, vt dixi in materia de transactionibus.

Ternò quæritur, quando, & vbi, & cui solui debeat gabella ex venditione, vel contractu, vel donatione, vel alienatione conditionalis: quod est quærare, An gabella solui debeat eo tempore, quo est celebratus contractus: & eo loco, vbi est celebratus? An verò eo tempore, quo est impleta conditio? Respondetur, debere solui in eo loco, vbi est celebratus, licet abbi sit impleta conditio. Item non debetur gabella ante conditionem impletam; quia ante conditionem nondum est contractus perfectus, impleta verò conditione debet solui; quia tunc absolutus est contractus. Item debet solui ei, qui tempore celebrati contractus erat conductor gabellarum, licet tempore impletæ conditionis alius successerit conductor; quia retrahitur contractus ad diem, in quo est celebratus.

Quartò quæritur, Quando, & vbi, & cui debeat gabella solui ex contractu; qui vt esset firmus; opus habuit ratihabitionem alterius, quæ ratihabitione postea interuenit. Hoc nihil est aliud quam quærare, An potius loco, & tempore, quo, & vbi per ratihabitionem alterius factus est validus? Respondetur, debere solui eo tempore, & eo loco, quo, & vbi ratius factus est contractus, & consequenter debet solui gabella ei, qui tunc temporis est conductor gabellarum.

De obligatione soluendi gabellas, siue vectigalia.

CAPVT XXII.

DVBIVM est inter Doctores, an fraudantes pedagia, vectigalia, siue gabellas, mortaliter peccent, & ad restitutionem teneantur? Sunt hæc in tres opiniones. Prima asserentium, pedagia nostri temporis defraudantes non peccare, & consequenter eos minime obligari ad restitutionem, etiam si sint licita. huius opinionis fundamentum est; quoniam secundum eam omnes civiles gabellarum leges sunt solum poenales; ten potius conuentionales; nimirum, vt qui, Verbi gratia, rem extrahit extra territorium, vel transfert per certum pontem, por-

tam,

tam, vel viam, soluat certam pecuniarum quantitatem, alioqui hanc, vel illam poenam subeat. Aut enim hæc opinio, gabellarum leges non ferri sic (statuimus, aut præcipimus, vt gabella soluatur) sed sic (Qui extraxerit, vel vendiderit, vel transfulerit mercem, soluat certam gabellam.) Vnde ait, hæc opinio, huiusmodi gabellarum leges non inducere obligationem in conscientia, sed transgressores solum periculo subeundi poenam seipso exponere, extrahendo, vel transferendo res. Sic Angelus verbo *Pedagium*, num. 6. & verb. *Inobedientia*, numer. 1. Henricus *Quodlibet*, quæst. 22. & *Castus de potestat. legis poenalis*, cap. 9.

Asserit secunda opinio, gabellarum leges non habere vim obligandi in conscientia: non quia lex humana iusta non possit obligare in conscientia: sed quia probabiliter creditur, legum civilium gabellas imponentium conditores, non habuisse animum, vel intentionem obligandi in conscientia subditos sub poena peccati: quando non præcipiunt, vel prohibent aliquid, alioqui iure naturali, vel diuino præceptum, vel prohibitum, sed solum ad poenam soluendam, quandoque deprehensi condemnentur. Ita sentit Nauarrus cap. 23. & 35. usque ad numerum 60.

Tertia opinio, est assentientiam, gabellarum leges, quandoque gabellæ sunt iustæ, habere vim obligandi in conscientia; ac ita defraudantes gabellas iustas, non solum mortaliter peccare, sed etiam furtum committere, & obligari ad restituendum eas Reipublicæ, vel Principi, aut illi, qui conduxit gabellas. Ita Siluest. verb. *Gabella*, quæst. 8. Gabriel in 4. distinct. 15. artic. 2. Conclus. 7. *Conarruatus in Regul. Peccatum*, par. 2. s. Medina, & *Sotus loci supra citatis*. *Castus libr. 1. De lege poenali*, capit. 10. & *lib. 2. cap. 2*. *Cordub. in Summa*, qu. 95. *Dub. 1*. *Tabiena verbo Pedagium*, quæst. 8. *Rosella eod. verbo*, num. 8. vbi refutat opinionem Angeli. *Armilla eodem verbo*, numer. 6.

In hæc se videntur dicenda, quæ sequuntur. Primò, si gabella sit iusta, & lex præcipit statuendo, vt gabella soluatur, tunc obligatio est in conscientia soluendi gabellam: quia lex humana, si est iusta, vim habet obligandi in conscientia: vt est communis omnium opinio. Deinde, quia Christus dixit *Matthæi cap. 22*. [Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari.] vbi sermo erat de censu, & tributo soluendo Cæsari, & Paulus *ad Roman. 13*. iubet, vt reddamus omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal.

Quod si dicas cum Nauarro, ex his solum probari, gabellas esse in conscientia soluendas, quando conditores legum, gabellas imponentes, habent animum, & intentionem obligandi sub poena peccati, ceterum probabiliter credimus eos non habuisse huiusmodi animum, & mentem. Sed contra hoc est, quia nullâ ratione cogimur ad credendum, eos non habuisse animum obligandi, si quidem præcipiunt, vt gabella soluatur, & poenam imponunt non soluentibus, & puniunt defraudantes gabellas, & interdum etiam duplo, vel quadruplo. Item, quia in legibus poenæ adiectæ, solet esse indicium obligationis, per legem constituta.

Secundò dicimus, siue lex gabellarum constituitur sic (Statuimus, vt nemo extra territorium equum, vel frumentum extrahat, sine hoc, quod soluatur certam gabellam.) Siue constituitur sic (Statuimus, vt quicumque extraxerit, soluat certam gabellam) siue sic (Statuimus, vt qui gabellam non soluerit, amittat mercem, vel solua duplam, aut quadruplam) semper est obligatio in conscientia soluendi gabellam, si ea est iusta: Hoc dicimus contra Angelum, & alios, quos supra citauimus in prima opinione, quia parum refert, si lex hoc, aut illo modo loquatur. Nam si iusta est, quomodocumque feratur, vim habet obligandi in conscientia: huius enim obligationis signum est poena per legem adiecta. Nec est cur dicatur lex poenalis nullam habere vim obligandi sub

poena peccati; quia poena non apponitur, vt transgressor excaleatur à culpa, sed potius, vt tanquam reus culpa puniatur.

Secundò quaeritur, Quid dicendum de nouis pedagogiis, & gabellis? In hac re sunt duæ opiniones: Prima assentit, antiqua pedagia, & gabellas, quorum scilicet initij memoria non est, probabiliter credi esse iustas, etiam si de causa, ob quam sunt impostæ, non constet. At verò gabellas, & pedagia noua, probabiliter credi esse iniustas, nisi de causa iusta, cur sint impostæ, manifeste constet. Sic Angelus, Caietanus, Hostiensis, & Summa Pisana; quibus videtur accedere Dryedon *de libertate Christiana*, lib. 5. & probat *ex cap. Quamquam. de censibus in Sexto*, vbi aperte dicit, nona pedagia, tam in iure civili, quam canonico esse prohibita.

Alter opinio est, pedagia siue antiqua, siue noua non credi probabiliter iniusta, nisi quando de eorum iniustitia manifeste constat. Ita Siluest. Gabr. Tab. Rosel. *loci citatis*, & hæc opinio est multo probabilior. Nam non est cur antiqua pedagia magis ab iniustitia excusentur, quam noua, quomodocumque in nouis non apparet iniustitia: non enim antiquitas temporis facit, vt noua pedagia sint iusta, vel iniusta: nam si impostæ fuerunt sine iusta causa, antiquitate temporis non sunt effecta iusta: immo potius eorum iniustitia diutius perdurauit.

Quod si dicas, antiquas gabellas, vel pedagia etiam si initio fuerint impostæ sine iusta causa, antiquitate temporis vi prescriptionis facta sunt legitima. At contra hoc est, quia, vt infra dicemus, præscriptio non facit, vt gabellæ alioqui iniustæ sint iustæ.

Ad id verò, quod obiicitur *ex cap. Quamquam. de censibus in sexto*, Respondetur, in eo cap. non dici noua pedagia esse iure civili, & canonico damnata; sed dicitur in genere, pedagogiorum exactiones, tam iure canonico, quam civili regulariter merito damnari: hoc autem dicitur de pedagogis, quæ exiguntur, sine legitima auctoritate, aut à personis exemptis, quales sunt clerici, & Ecclesiæ.

Tertiò quaeritur, An gabellæ, pedagia, vel collectæ, si non petantur, debeant in conscientia solui? In hac re sunt duæ opiniones: Prima assentit non debere in conscientia solui, nisi petantur. *Sotus lib. 3. de iustitia. quæst. 6. art. 7. & lib. 4. quæst. 6. articulo 4.* & *Tabiena loco supra citato*. Altera opinio ait, debere in conscientia solui, etiam si non petantur. Sic *Conarr. loco supra citato*. & *Cordub. in Summa*, qu. 95. *sub. 1.*

Dicendum est, Primò, inter omnes Auctores conuenire, si gabellæ, vel pedagia sint iustæ, & res, ex quibus debentur, occulte per fraudem, vel mendacium transferuntur, vel venduntur, vel alienantur, nec conductor gabellarum aliquid sciat, & gabellas exigit, tunc in conscientia debere solui, tamen ea non petantur. Sic exemplum: Debent mercem, vel res transferri, vel inuehi in ciuitatem per viam portam, vel pontem, vbi solui solet gabella, & vbi solent esse exactores gabellarum ad gabellas petendas: tunc si quis mercem suam, vel res transferat, vel inuehat per aliam portam, vel viam non consuetam, debet in conscientia gabellam soluere, tamen non petatur; quia occulte transtulit, vel iniecit suas mercem, vel res per vias inuictas, extraordinariasque, contra leges, statuta, vel mores.

Deinde conueniunt etiam omnes Auctores, quod si quis mercem suam, vel res transtulit non soluta gabella, non debet in conscientia soluere poenam constitutam contra defraudantes gabellas, antequam sit condemnatus. Verbi gratia. sit Lex, vel statutum, vt qui certas mercem transferat, soluat certam gabellam: alioqui non soluens, cadat in poenam commissi, hoc est, ipso facto amittat mercem, vel ipso iure teneatur soluere duplam, vel quadruplam. Huiusmodi poenam non incurrit quis in conscientia, nisi post condemnationem Iudicis; quia aliud est de gabella, aliud de poena: nam poena non est debita, nisi post condem-

nationem criminis, licet gabella sit debita in conscientia.

Tertio dicendum est, ubicunque est lex, vel statutum, vel consuetudo, vt gabellæ soluantur, tamen non petantur, si iustæ sunt, solui debent: & hoc est, quod aiunt Couarruias, & Cordubensis: & verum est. hac etiam ratione decimat Ecclesiastica, etiam non petita, debent in conscientia solui: & ita in Hispania tributum Regium, quod solet dici Aluata, debet in conscientia solui, etiam si non petatur: quia, vt rectè docuit Couarruias, sunt leges Regiæ in eo Regno, quibus præcipitur, vt huiusmodi tributum soluantur intra certos dies: quibus elapsis, conductor tributum Regij, non habet ius exigendi illud coram iudice; & nihilominus debitor tributum in conscientia manet obligatus ad illud soluendum, etiam transactis certis illis diebus præstitutis: sic enim Leges Regiæ constituant.

Quarto dicendum est, vbi non sunt leges, vel statuta præceptiva, vt gabellæ, vel pædagia debeant in conscientia solui, tamen illæ non petantur: videtur probabilis regulariter, & ordinariè non debent, nisi petantur: præsertim si sint gabellæ, vel pædagia, quæ in certa ciuitatis porta, vel domo, vel ponte, vel via, vel aliquo alio certo loco solui debent ibi existentibus, & exigentibus publicanis, vel eorum famulis, & hoc est, quod aiunt Sorus, & Tabienajmmo etiam cum ipsis conuenit Cordubensis *quæst. ciuitatis, dub. 2.* quia tunc in huiusmodi casibus gabellarum statuta videntur intelligi in hoc sensu; vt gabellæ soluantur in illis certis locis petite ab exactoribus: quod si non petantur, sibi imputet conductor gabellarum, qui non adhibuit diligentiam, vt eas peteret à transeuntibus publicè, & manifestè per illa certa loca.

Sequitur ex dictis, vt quotiescunque sit lex, vel statutum, vel consuetudo, vt quicumque transfert merces, vel res per certa loca, eas exhibeat, & gabellam ibi soluat, tunc debita sit in conscientia manifestatio mercium in illo loco: quia lex, statutum, vel consuetudo ad id obligat.

Quarto queritur, An si transgressores gabellarum deprehensi, commissi penam soluerint, vel penam duplam, aut etiam quadruplam, eo ipso liberentur ab obligatione solvendi gabellam? Respondetur, videndum esse an gabellarum exactores sint penæ solutione contenti: tunc enim ad nihil amplius obligati videntur, qui gabellas defraudarunt, tunc autem videntur esse contenti sola poena, quando est poena commissi, id est, amissionis mercium vel rerum; quæ deferuntur: vel quando est poena quadruplo, vel duplo maior, quam sit gabella debita.

Quinto queritur, Quando gabellæ sunt iustæ, & exactor relinquit voluntati eius, qui merces vel res deferit, ex quibus gabellam debet, vt manifestet merces, vel res, quas inferit, teneaturne in conscientia omnes merces, & res manifestare, an possit aliquas occultare? Respondetur ex natura rei, quod vi iuramenti exigitur, vel conscientia debitoris relinquitur, obligatio est manifestandi res omnes, ex quibus est gabella debita: alioquin enim peritium, fraus, vel furtum committitur. Per accidens tamen aliquando contingit, vt debitor gabellæ non teneatur omnes res ad vnam manifestare: nimirum quando probabiliter nouit exactorem gabellæ esse amicum, & ob amicitiam remissionem gabellæ ex parte facturum. Item, quia mercator est, & frequenter transferre solet merces; & ob id frequenter gabellam solet soluere; & ne per aliam viam merces transferat, solitus est exactor gabellæ remissionem ex parte facere, vt alliciat hac ratione mercatores ad merces suas per hanc viam, & non aliam transferendas. Item, quando est vsu receptum, vt mercatores non manifestent omni ex parte omnes merces, quas transferunt. Demum quando probabiliter creditur exactores gabellarum contentos esse, si transferentes merces, manifestent eas magna ex parte, & non ex omni.

Sexto queritur, An quando non sit id, ob quod sunt impostæ gabellæ, debeant in conscientia solui? Respondetur, aliud esse de exigentibus, de quibus capite sequenti dicemus; aliud verò de subditis, qui gabellas soluere teneantur; de quibus præsens est dubium. In qua re considerandum est, an gabellæ sint impostæ ob certam aliquam causam vel rem, in quam non expenduntur. V. g. si gabellæ sint impostæ ob pontem, vel puteum, vel fontem communem, vel viam rescindendam, vel faciendam, & aperendam, cum reuera tamen nihil tale factum sit, & gabellæ expendantur in alios vsus; & tunc in conscientia subditi non teneantur huiusmodi gabellas soluere, nec peccant defraudantes, nec ad restitutionem obligantur: quia quod datur, aut promittitur ob certam causam, ea non existente, vel non secuta, non debetur.

Item considerandum est, An gabellæ sint impostæ ob certam causam, quæ licet cessauerit, potest tamen facile iterum contingere. V. g. imposta sint gabellæ ad viam communem tutandam, quia tenebatur, vel infestabatur à latronibus: sed reuera latrones nulli sunt, & via est satis tuta: tamen potest facile iterum infestari à latronibus; tunc gabellæ etiam in conscientia debentur: nam licet causa cessauerit, potest tamen eandem causam redire.

Considerandum quoque est, an sint alia causa nouæ, ob quas licet possent alia gabellæ imponi; licet causa priores, ob quas sunt impostæ, cessauerint. Exempli causa, posuit Republica, vel Princeps gabellas ob debita, quibus onerabatur, soluendâ, quæ iam omni ex parte sunt soluta: verò in præsentia à bello hostili, aut inuentibus prædonum, aut pyratum infestatur; & ob id gabellæ non cessant; tunc in conscientia debentur, quia licet priores causæ iam amplius non adsint, superueniunt alia, ob quas licet nouæ gabellæ possint imponi; ita etiam antiquæ possunt exigi loco earum, quæ denuò imponi possent, & deberent. Sic Medina loco *supra tit. q. 14.*

Septimo queritur, An subditi in conscientia teneantur gabellas soluere, de quarum iustitia dubitatur? De hac re Angelus in *vocabulo Pædagium. m. 6.* Gabriel *quæst. ciuitatis. artic. 2. post 7. conclusionem.* Siluest. *verbo Gabella. quæst. 8. c. 14.*

In hac re dicendum est, primò, subditi debent communiter præsumere, quando res est ex equo dubia, ex parte Principis, vel Republicæ exigentis, esse iustitiam, quia melior est conditio ex parte Principis, vel Reipub. in dubio æquali: sed quod Principes, vel Republicæ non soleant leges, vel statuta condere, aut aliquid iubere, nisi aliquot prius consultis doctis, ac bonis viris: & subditorum non est, suorum superiorum iussa examinare.

Secundò dicendum est, si subditi de iustitia gabellæ dubitent, & consultis doctis, & bonos viros, quorum consilio gabellæ iniustitiam deprehendunt: tunc in conscientia non teneantur eas soluere: quia opinio ducitur doctorum, & bonorum virorum. Si tamen eis consultis iniustitia non constet, sed res manet semper ex equo dubia, tunc magis præsumere debet ex parte Principis, vel Republicæ exigentis, esse iustitiam: & ideo soluere gabellam debet.

Nec placet, quod docet Siluester in *verbo Gabella. 3. quæst. 14.* Confessores se hoc modo gerere debere, vt ante factum semper prohibeant fraudationem gabellarum, quando res est dubia: ne fraudantes exponant periculo denegandi eis, quod ex iustitia debent: post factum verò ait, non cogant ad restituendum; tum quia in pari causa turpitudinis, potior est conditio possidentis; tum quia exponerent se Confessores periculo auferendi à subdito, quod suum est. Hac Siluester, sed non bene: parum enim refert, siue simus ante factum, siue post factum, solidum est considerandum; in pari dubio potius esse iudicandum pro iustitia Principis, vel Republicæ exigentis, quam subditi dubitantis.

Octauo queritur, An Christiani teneantur in conscientia soluere gabellas principibus, ac Dominis infidelibus, quia V. g. transferunt merces per terras infidelium, vel

quia

quia deferunt merces ad portum, vel ciuitatem infidelium: Respondent Siluester *verbo Gabella. 3. quæstion. 4.* Angelus *verbo Padagium, num. 7.* & Rosella, sequuti Hostiensem, eos non teneri; quoniam Christiani non subiunguntur statutis infidelium: præsertim si Turcæ fuerint, vel Saraceni, qui vi, & armis occupatas habeant terras Christianorum. Quicquid sit de hoc, saltem obligantur ad soluendas gabellas; vel quia sponte se subiungunt statutis eorum quantum ad gabellas; vel ex eo quod infideles securam, & tutam viam præbent Christianis, per quam merces transferuntur, vel quia præbent securam, & tutam portum, vel ciuitatem, ad quam deferunt merces.

Quæ sint causæ iustæ exigendi gabellas.

CAPVT XXIII.

MVLTA sunt causæ iustæ, ob quas possunt imponi, vel exigere gabellæ, de quibus agit Beatus Antoninus *loco citato*. Prima causa est, pro defensione patriæ. Secunda, pro bello contra Infideles, nimirum, Paganos, Saracenos, Turcas, Hæreticos, & Schismaticos. Tertia, pro redemptione Regis, vel Principis, vel eius filij bello capti. Quarta, propter aduentum Regis in ciuitatem. Quinto, pro filia Regis, vel Principis matrimonio collocanda. Sexta causa est, pro refectioe, vel instructione viarum, pontium, fontium, puteorum communium, murorum, vel pro custodiens pacis communibus; vel pro custodienda ciuitate tempore pestis, vel famis, vel belli; & pro alijs huiusmodi communibus, ac publicis necessitatibus.

Primo queritur, Quid dicendum, si Rex, vel Princeps incidit culpa sua in egestatem, aut culpa sua contraxit debita, aut indixit bellum iniustum, vel consumpsit prodige bona, vel captus est suo vitio ab hostibus, ita vt indigeat redemptione? An in his, & similibus euentis, culpa sua incidentibus, poterunt imponi gabellæ ad subleuandas huiusmodi necessitates Regis, vel Principis, propria ipsorum culpa contingentes? Medina, & Gabriel *loco supra citato*, aiunt, non posse; quia huiusmodi necessitates sua culpa acciderunt. Sed dici potest, parum referre, an tales necessitates, vel aliæ similes, sua culpa eueniant, necne; nam quicquid sit de hoc, si vere Republica Rege suo, vel Principe indiget, ne in futurum maius detrimentum patiatur, potest licite nouas gabellas imponere.

Secundo queritur, An Princeps, vel Republica possit licite gabellas exigere, cessante causa, ob quam fuerunt impostæ? & an teneatur ad restitutionem, & diminutionem gabellarum, quas exigit, cessante causa illarum? Respondetur, si reuera gabellæ fuerunt impostæ ad certos quosdam vsus, & necessitates, quæ iam cessauerunt; tunc non possunt amplius iustæ exigere ob eam causam; immo est obligatio restituendi gabellas. Verbi gratia: fingamus esse impostas gabellas ad faciendum, vel reficiendum certum pontem, fontem, puteum, viam communem, vel muros ciuitatis; quæ iam sunt facta, vel refecta: tunc gabellæ nequeunt licite exigere; quod si exigantur, restitui debent. Patet, quia cessante in totum causa legis, aut saltem causa gabellæ, eo ipso cessat gabella. Deinde, quod datur, & accipitur ob certam causam, ea deficiente restitui debet.

Item, sicut gabella noua nequit imponi sine causa iusta, ita non potest exigere antiqua, sublata causa, ob quam est impostæ. Ita Caietanus *in Summa, verbo Pætigal*, & Siluester *verbo Gabella. 3. quæst. 6. & 9.* Angelus *verbo Padagium, num. 8.* vbi citat Hostiensem, & Archidiaconum. Idem etiam est dicendum, quando Princeps, vel Republica gabellas imponunt ad viam aliquam communem tutandam ab incuribus latronum, pyratum, vel hostium; his enim causis in totum sublatis, non amplius debentur gabellæ. Sed tamen videndum est, an causa aliqua ex parte maneat,

vel an superueniant aliæ similes, vel an antiqua causa, quæ cessauit, possit facile denuo redire; vel an aliæ causæ superueniant, licet distinctæ; tales tamen, ob quas posset noua gabella imponi: tunc enim in huiusmodi casibus licite potest noua gabella exigere, vt supra diximus.

Tertio queritur, An si Princeps, vel Republica gabellas impostas ad certos sumptus faciendos, & vsus; nempe ob necessitates communes, & bonum publicum, expendat male ad alios vsus, teneatur ad restitutionem gabellæ? Ratio dubitandi est, quia datum, & acceptum ob certam causam, ea non sublata restitui debet. Ex alia parte non videtur esse obligatio restituendi, sed tantum videtur fuisse peccatum à Principe, vel Republica, quia iure gabellas iuste imposuit, sed male expendit. Et ita Gabriel *loco supra citato*, videtur docere, peccatum quidem fuisse à Principe, vel Republica in male expendendo; sed non esse obligationem restituendi gabellas: sic etiam videtur sentire Angelus *loco citato*, secutus Hostiensem, & Archidiaconum. At Caietanus, & Siluester videntur directe, non solum esse peccatum, sed etiam obligationem restitutionis.

Sed videtur esse distinguendum in hac re. Nam, vel causa, ob quam sunt impostæ, nondum præterijt, sed adhuc manet. Verbi gratia, non est refectus pons, vel munita via, & adhuc est, ac perdurat necessitas ista faciendi: & tunc Princeps, vel Republica teneatur suis impensis ista reficere. Patet, quia gabellas accepit ad ista reficienda, & eas male expendit in alios vsus: ergo sibi imputare debet, quod ista non sunt refecta; vel causa, ob quam sunt gabellæ impostæ, præterijt; ita vt modo ea non existat, & tunc videtur esse verum dictum Gabrielis, Angeli, Hostiensis, peccatum quidem fuisse à Principe, vel Republica male expendendo gabellas; sed non esse obligationem restituendi eas; quia iure quidem sunt impostæ, & acceptæ: licet male consumptæ: sicut si Princeps alia bona sibi iure obuenientia male expendere; peccaret quidem, sed non contra iustitiam.

Quarto queritur, An si Princeps gabellas imponat ob securitatem viarum, quibus merces transferuntur, teneatur ad restitutionem earum: si mercatores, vel alij, qui transferunt merces per huiusmodi vias, damna patiuntur? Respondetur eum Gabriele, Angelo, Hostiensis, Archidiacono *loco supra citato*, in huiusmodi casu non esse obligationem restituendi gabellas, sed refarciendi damna, quæ mercatores patiuntur ratione viarum. Nam quod non sit obligatio restituendi gabellas, patet, quia ius habet exigendi eas Princeps ad tutandas vias. Quod autem sit obligatio refarciendi damna, manifestum est; quia Princeps ex officio debet tutari vias: ne ratione ipsarum, transeuntes, vim, aut damnum patiantur. Ergo contra iustitiam peccat, si vias tutas non reddat.

Quinto queritur, An Princeps, vel Republica, cessante in totum causa gabellæ possit licite persistere in ea gabella exigenda ratione prescriptionis? Med. *in tract. de Reb. restituendis quæst. 14.* ait posse licite exigere: & probat, quia ius exigendi gabellas potest legitimo tempore prescribi, sicut alia iura, & bona.

Item, quia cap. Super quibusdam, de Verborum significatione: consuetudo, cuius inicij membra non existat, tribuit auctoritatem imponendi gabellas: ergo Princeps ex antiquo tempore exigens gabellas, potest persistere in illis exigendis. Sed reuera dicendum est, in eiusmodi casu Principem, vel Republicam non posse licite persistere in exigendis gabellis. Primo, quia sicut gabella non potest imponi sine causa iusta; sic impostæ, cessante in totum causa, definit, ita vt continuari non possit.

Secundo, quia ius prescriptionis non est absque titulo veto, vel præsumpto; vt diximus in materia de Prescriptione. At si causa gabellæ in totum cessat, non potest esse titulus verus, vel præsumptus. Tertio, quia prescriptio non est, nec fit sine bona fide: sed cessante in totum causa gabellæ, amplius in exigendo bona fides esse non potest, ergo non potest esse prescriptio.

Ad argumentum ergo primum Medinæ responderetur, ita